

Una història de vençuts: l'exili austriacista

Provocat pels Borbons (1713-1747), l'exili austriacista va enviar fora de les fronteres pròpies unes 25.000 persones. Noves dades i documents presentats per l'historiador Agustí Alcoberro ho testimonien.

L'exili austriacista va anar més enllà d'un episodi militar i polític, va ser un fet històric d'abast europeu. Van ser uns 25.000 exiliats, alguns d'ells militars i nobles, d'altres, desterrats polítics. Des de Viena, molts exiliats van treballar per modificar l'estat sorgit de la victòria borbònica i, a alguns d'ells, se'ls atribueixen aportacions decisives a la historiografia i el pensament polític.

L'historiador Agustí Alcoberro proposa a *L'exili austriacista (1713-1747)* –col·lecció “Textos i Documents”, Fundació Noguera, Barcelona, 2002– replantejar algunes de les qüestions sobre aquest fet històric, basant-se en documents innovadors que ell mateix ha anat a cercar als arxius vienesos.

Sovint, la documentació que es presenta en l'assaig històric complementa i justifica les tesis que formula l'autor. A *L'exili austriacista*, a més, té un interès excepcional i esdevé l'essència i la justificació de l'obra mateixa. L'historiador Agustí Alcoberro ha viatjat a Viena i a Milà amb l'objectiu de resseguir a fons els arxius estatats austríacs i la Biblioteca Nacional de Milà per descobrir la vida dels milers d'exiliats austriacistes que van fugir de la seva terra després de la victòria de Felip V en terres hispàniques.

Allà, hi ha trobat documents que l'han permès de reconstruir molts elements de la vida quotidiana i també de les aportacions polítiques, militars i culturals que

van fer els exiliats en aquells anys, unes dades que, fins ara, no es coneixien amb detall, simplement perquè no havien despertat l'interès dels historiadors.

L'excelsitud del material ha fet que a l'anàlisi d'Alcoberro s'afegeixi un segon volum amb una selecció de 114 documents sobre l'exili austriacista. S'hi troba informació com ara llistes d'exiliats en diversos moments històrics, decrets i deliberacions que els afecten com a col·lectiu, documentació dels soldats i els regiments d'origen hispànic que van participar a les guerres d'Hongria, documentació del Consell d'Espanya i material de la Nova Barcelona del banat de Timisoara, així com documents que permeten resseguir casos individuals d'exiliats. Es presenta també el document més global que permet comprendre a fons aquest exili: *Narraciones históricas desde el año 1700 al 1725*, de Francesc de Castellví.

Heterogeni però molt cohesionat.

L'exili austriacista (1713-1747) ens ofereix un retrat col·lectiu d'un grup humà que, tot i ser plurinacional i interclassista, es va dotar de cohesió de grup i de trets identitaris. Però el que fins ara no coneixem amb detall és com va ser la seva vida a l'exili. Aquesta obra permet resseguir cronològicament la vida dels exiliats, tant dels que van caure en la misèria i la pobresa com dels que van ocupar càrrecs polítics o militars als regnes hispànics atribuïts a la branca austríaca dels Habsburg i els que, des de l'exili, van mantenir els seus càrrecs i la seva posició social. Agustí Alcoberro descriu les diverses onades d'exiliats i els esforços de les autoritats imperials per trobar una sortida provisional a la problemàtica entre 1713 i 1725. Amb la pau de Viena, l'any 1725 es va iniciar un nou període que finalitza quan es produeix l'ocupació de Nàpols i Sicília pels

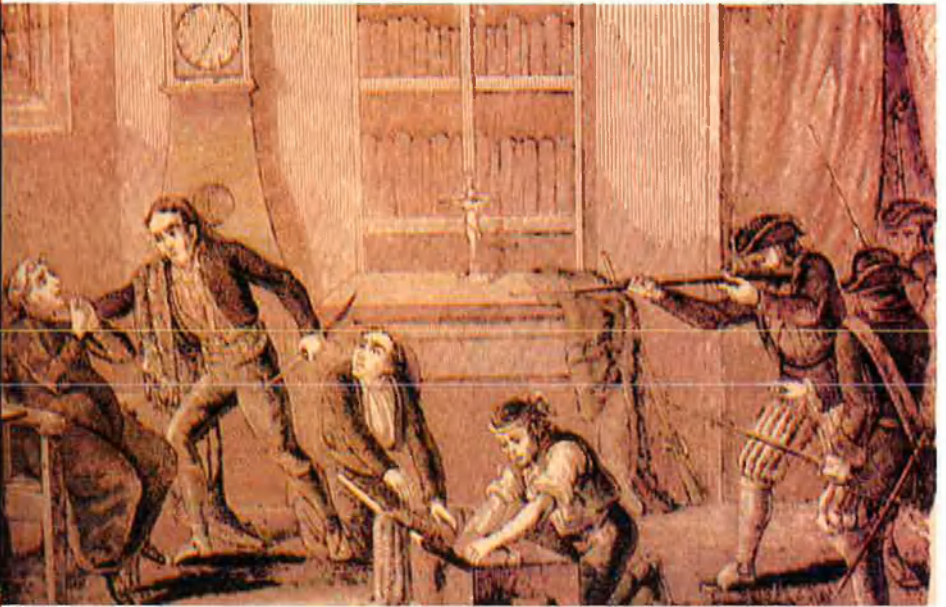
exèrcits borbònics espanyols entre 1734 i 1735, un període que es caracteritza per la consciència del no-retorn dels exiliats que no es volien acollir al *statu quo* generat per la pau de Viena, que s'assentaran a Habsburg amb la concessió de pensions. Perduts aquests territoris, arriba la incertesa econòmica i la inviabilitat política i fiscal del Consell d'Espanya. En aquest període també fracassa el projecte colonitzador del banat de Timisoara.

Dimensió internacional. Els documents certifiquen, a més, que l'austriacisme hispànic no va ser solament un episodi militar i polític catalanoaragonès i espanyol, sinó que es va convertir en un fenomen d'abast europeu, cultural, social, econòmic i religiós. De fet, en els canvis polítics que es van produir als regnats durant els anys de l'exili, una part del col·lectiu d'exiliats hi va intervenir. Alcoberro planteja aquesta qüestió a través de l'anàlisi de dos autors catalans: "Ernest Lluch s'ha referit a la importància de l'anomenat Partit Aragonès,

que en època de l'arxiduc Carles va arribar a tenir un paper destacat en la reforma de la política i les finances espanyoles, i Miquel Batllori destaca sobretot la relació entre l'estat i l'Església, que estava molt vinculada al pensament napolità que Carles III va recollir justament de la segona generació d'austriacistes".

Les guerres de successió d'Espanya, d'Àustria i de Polònia, així com les noves divisions que van imposar els tractats internacionals, van crear un nou món europeu en el qual s'havien de moure els milers d'exiliats. Si es tenen en compte els canvis de residència d'aquest grup humà que descriu Alcoberro, queden també explicades les noves fronteres del vell continent. Tanmateix, la guerra de Successió va ser probablement la primera guerra civil contemporània, en què es van enfrontar dos models clarament diferenciats: l'absolutisme borbònic i una visió de tipus parlamentari i alhora confederal, defensada pel partit austriacista. Diversos documents constaten que aquests dos models van continuar enfrontats a l'exi-

Agustí Alcoberro (a la pàgina esquerra) replanteja algunes qüestions del conegut com a exili austriacista. Dalt, una imatge que evoca el setge de Barcelona, amb les tropes monàrquiques entrant pel Portal Nou. A partir del 1714 hi va haver un exili polític basat en els decrets de desterrament dels resistents i en la por a la repressió.

Retrat del monarca Felip V en els seus primers anys de regnat. La seva victòria va significar la derrota del parlamentarisme confederal. A més, va comportar la persecució dels perdedors, com a la imatge del costat a Barcelona.

Alcoberro aporta una nova visió de l'exili austriacista a la historiografia, molt diferent de la que van donar als anys trenta historiadors com Ferran Soldevila, els quals identificaven l'exili amb una mena de traïció, de persones que havien marxat per estar a prop de l'arxiduc Carles i per no patir així el que passés aquí

li. Segons Alcoberro, això vol dir que els exiliats, fins a la dècada del 1740, com a mínim, van continuar plantejant propostes o projectes per modificar l'estat sorgit de la victòria borbònica i per retornar a un model confederal, fet que reafirma la idea que no es va tractar d'un simple episodi militar i polític.

Va ser un exili massiu i prolongat a causa de la brutalitat i la persistència de la repressió borbònica, però també pel contacte secular amb Sicília, Sardenya i Nàpols, territoris que van pertànyer a Carles III. Hi va haver un primer exili d'evacuació de persones que van fugir arran del tractat d'Utrecht i de la marxa de l'arxiduc Carles. Era, bàsicament, la burocràcia de la cort de Barcelona, els militars i l'alta noblesa. A partir del 1714 hi va haver un exili polític basat en els decrets de desterrament dels resistents i en la por a la repressió. Hi va haver, doncs, un exili, podríem dir-ne "daurat", vinculat al monarca, que va tenir un paper polític important en les institucions de la monarquia austríaca, i un exili popular que en va patir, posteriorment, molt més els efectes.

Reinterpretar l'exili. A partir d'aquesta distinció i amb el suport dels documents que presenta, Agustí Alcoberro aporta una nova visió de l'exili austriacista a la historiografia, molt diferent de la que van donar als anys trenta historiadors com Ferran Soldevila. Aquesta ge-

neració d'historiadors identificava l'exili amb una mena de traïció, de persones que havien marxat per estar a prop de l'arxiduc Carles i per no haver de patir així el que passés aquí. "Però els escrits demostren que molts exiliats van abandonar la seva terra a la força perquè la repressió va ser tan terrible que l'única garantia de mantenir la vida i la llibertat per a molta gent era fugir, amb la qual cosa, però, queien en la pobresa i s'inval·lidaven els seus projectes personals."

Per altra banda, aquesta generació havia conegut l'imperi austrohongarès amb la Primera Guerra Mundial, un imperi associat a l'oligarquisme d'antic règim que havia lluitat contra les democràcies occidentals. Agustí Alcoberro defensa ara la tesi que "la guerra de Iugoslàvia ha posat de manifest que el paper de l'antic imperi austrohongarès s'ha de tornar a estudiar perquè ha quedat demostrat que també tenia aspectes positius".

És, doncs, la història de vida de persones vençudes que es van exiliar, d'autoritats que van rendir regnes, de combatents que van lluitar en diverses guerres i van ser empresonats, de morts i de famílies desestructurades. L'exili austriacista va mobilitzar més de 25.000 persones, cadascuna d'elles amb una sort diferent, però que van acabar lluitant pel mateix: restablir el model confederal que la victòria borbònica havia desfet.

Gemma Aguilera